

rationi de objecto simpliciter impossibili: primarium autem objectum virtutis penitentiae, nempe peccatum commissum ab eo qui eam habet, erat omnino Christo impossibile, cum esset ad intrinsecum impeccabilis ratione unione hypostatica, ut in Tractatu de incarnatione disp. 30. art. 1. visum est.

89 Dices: Licet Christus non potuerit habere nisi actum conditionatum satisfaciendi pro peccato suo, cum ab intrinsecum esset impeccabilis, potuit tamen elicere, & de facto elicuit actum absolutum satisfaciendi pro peccatis hominum: Sed talis actus, nullo alio habito quam a penitentia potuit elicere, quia attingere peccatum sub ratione offensae, ut compensabile per satisfactionem, est proprium habitus penitentiae: Ergo talis habitus fuit in Christo.

90 Respondeo, concessa Majori, negando Minorem; cum enim Christus potuerit pro peccatis hominum satisficere Deo ad aequalitatem, & de facto ei satisfecerit, voluit absolute quam habuit satisfaciendi pro peccatis nostris, non potuit elici a virtute penitentiae, quae est pars potentialis iustitiae, sed a iustitia commutativa, quae est vera & stricta iustitia, compensans debitum ad aequalitatem, & satisfaciens de toto rigore iustitiae. Unde ad probationem in contrarium, in qua dicitur, quod attingere peccatum sub ratione offensae, ut compensabile per satisfactionem, est proprium habitus penitentiae, dicendum est, hoc esse verum, cum peccatum attingitur ut compensabile per satisfactionem inaequalem; falsum vero, cum respiciatur ut compensabile per satisfactionem condignam & aequalem: nam sub hac ratione non potest attingi a penitentia, sed solum a iustitia commutativa, quae proprie non potest esse in homine puro in ordine ad Deum, cum purus homo non possit pro peccato satisficere ad aequalitatem; sed solum in Christo, qui per actiones Theandricas, & valoris simpliciter infiniti, condignam & rigorosam satisfactionem pro peccatis hominum Deo exhibuit, ut in Tractatu de incarnatione disp. 4. art. 3. fuisse ostendimus.

91 Inferes quod, habitum penitentiae repugnare Angelis: cum enim immobiliter adherent objecto semel electo, non possunt retrahere actum elicivum, nec per consequens de illo penitere. Unde Fulgentius de fide ad Petrum, cap. 3. ait quod omnes illi peccatores Angeli, nec mala possunt unquam voluntate carere, nec penam: Et Gregorius 34. Moral. cap. 6. *Contra antiqui hostis* (inquit) *ut lapsi indurabuntur, qui nulla unquam conversionis penitentia meliorerunt.* Et rursum cap. 14. *Appetitur celestium veritas in rigoris mentis, ut dampnatus jam per duritiam se male egisse non sentiat.*

92 Inferes sexto, habitum penitentiae remanere in beatis, tum quia cum hanc virtutem habuerint in via, non est cur eam amittant in patria magis quam alias virtutes, quae versantur circa passiones, & a suis actibus in gratia omnino cessant: Tum etiam quia stante absoluta possibilitate objecti primarii, & actus circa illud, merito ponitur habitus virtutis in subiecto, propter alios actus secundarios quos in illo potest exercere: cum autem beati non sint impeccabiles absolute, siue ex natura, sed tantum ex gratia, objectum primarium penitentiae, & eius actus, absolute possibilis sunt, respectu eorum: possunt insuper exercere, & de facto exercent actus secundarios talis virtutis, primo gratias agendo Deo offenso pro misericordia qua relaxavit eorum peccata: neque enim iste actus pertinet ad virtutem gratitudinis, ut docuit Vasquez, cum gratitudo Deum ut beneficentem, non vero ut offensum respiciat: secundo gaudendo de actibus eiusdem virtutis habitis in via; ejusdem enim virtutis est (ut docet D. Thomas 1. 2. quest. 59. art. 4.) gaudere de propriis actibus, cujus est operari illos. Ex quibus etiam sequitur a fortiori Adamum, etiam in statu innocentiae, habuisse talem virtutem, utpote cum status iustitiae originali relinqueret eum liberum ad peccandum, & esset sic dispositus, ut peniteret, si peccaret. Immo licet Beata Virgo, ex privilegio speciali, fuerit preservata a peccatis, etiam venialibus; tamen quia ex conditione sui status, transcendendo a tali privilegio, poterat peccare; aliunde vero habuerit gratiam sufficientem, ad quam suapte natura omnes virtutes morales infunde cum penitentiam consequuntur, non est (quod dicitur Nugno) cur in ea gratiam a virtute penitentiae sejungamus: Denique loquendo de parvulis, cum in ipsis maneat libera facultas peccandi, licet ob defectum usurrationis ab exercitio suo per accidens impedita; aliunde vero penitentiam cum ceteris virtutibus supernaturalibus naturaliter sequantur ad gratiam; sicut sunt capaces gratiae, ita & penitentiae. Unde Augustinus lib. 1. de peccat. meritis c. 19. hanc questionem proposuit, *Quomodo & ipsi infantes vocantur in penitentiam? Numquid tantillum potest aliquid penitere? ita solvit: Si propterea penitentes dicendi non sunt, quia sensum penitentiae nondum habent, nec fideles dicendi sunt, quia similiter sensum credendi nondum habent. Si autem propterea velles fideles vocantur, quantum sciam per verba gestantium qualicumque profiterentur: cur non prius etiam*

penitentes habentur, cum per eventum verba gestantium, diabolo & hinc saeculo renuntiare monstrantur?

Inferes septimo, praeter habitum penitentiae supernaturalis, dari habitum penitentiae naturalis. Naturalis enim cognitio peccatum esse contrarium rationi, subindeque prime regulae & legi aeternae, cujus ratio naturalis est participatio: Ergo potest voluntas viribus propriis illud detestari, ut rationi & legi aeternae contrarium, nec hoc excedit ipsius vires: igitur ex talibus actibus signi potest habitus facilitans voluntatem ad consimiles actus elicendos. Hinc sequitur quod in statu naturae purae potuisset esse verus habitus penitentiae naturalis, cum in eodem statu potuisset homo dolere saepe de peccatis in Deum ut auctorem naturae commisisse, cum ipse venia; plures enim ex Gentilibus lumine fidei destituti, solo rationis naturalis ductu, offerebant olim Deo sacrificia ad placandum ipsum pro peccatis, ut scribit Plato lib. 10. de legibus. Unde Ovidius 1. de Ponto, de diis suis ait:

Saepe levavit penam, ereptaque lumine reddunt, Dum bene peccati paenituisse vident.

DISPUTATIO III.

De remissione peccatorum Mortalium.

Ad quaest. 86. Divi Thomae.

Explicata natura penitentiae, tam in ratione virtutis, quam in ratione sacramenti considerata, agitur Divus Thomas de praecipuis eius effectibus: Primo quidem de remissione peccatorum mortalium quae 86. Deinde de venialium remissione quae 87. Postea horum effectuum irrevocabilitatem explicat, & peccata per penitentiam remissa non redire per subsequentem peccatum ostendit. Demum quaest. 89. de alio differt penitentiae effectus, nimirum de recuperatione virtutum, ac reviviscuntia meritorum per peccatum praecedens mortificatorum. De his omnibus in hac & tribus sequentibus disputationibus nos etiam breviter differemus.

ARTICULUS I.

An per Penitentiam omnia peccata mortalia, quantumcumque gravis, remitti possint?

Notandum primo, hanc questionem non solum esse de sacramento penitentiae, sed etiam de virtute penitentiae, quae per contritionem extra sacramentum vim habet justificandi, & remittendi peccata; ut infra dicemus. Notandum secundo, dupliciter intelligi posse, quod aliqua peccata non possunt remitti per penitentiam. Primo, quia non possunt subijci penitentiae, defectu auxilii ad penitentium necessari. Secundo, quia licet illi subijciantur, non est illa virtus sufficienti ad delenda eiusmodi peccata. Et in hoc tantum sensu praesentem difficultatem movemus, quia in primo sensu eam in Tractatu de praedestinatione disp. 5. art. 5. §. 6. plene resolvimus: ibidem cum duobus Illustrissimis Cardinalibus, Cajetano scilicet, & Bellarmino, docuimus, Deum peccatoribus exaccatis ac induratis subtrahere interdem, in penam praecedentium peccatorum, omnia auxilia supernaturalia, & sui delatores ita delerere, ut omni tam sufficienti quam efficaci gratia, saltem per aliquod tempus, priventur, juxta illud Hieronimi lib. 2. de summo bono cap. 15. *Nonnulli ita desistantur a Deo, ut deplorare mala sua non possint, etiam si velint.* Et illud Augustini de natura & gratia cap. 67. *Illud est peccati poena justissima, ut qui rectius facere cum possent noluit, amittat posse cum vellet.* Hanc sententiam expresse docet Augustinus hic art. 2. dubio 1. ubi licet admittat auxilia ad penitentium sufficientia omnibus offerri a Deo; negat tamen illa semper pro omni tempore, & in omnibus adultis, intrinsece recipi, & citat pro hac sententia Soranum, Banez, & Nugno. His praemissis, pro resolutione difficultatis propositae, contra Novatianum, Montanistam, & alios antiquos haereticos afferentes nullam penitentiam esse validam pro peccatis quae committuntur post Baptismum, & quaedam esse peccata adeo gravis, ut nulla valeant penitentia deleri.

Dico breviter, tam in virtute, quam in sacramento penitentiae, esse efficaciam sufficientem ad delenda quaecumque peccata, illi rite subiecta; ita ut nullum sit peccatum, quod remitti non possit, si vera de illo habeatur penitentia.

Conclusio est certa de fide, & probatur primo ex his Scripturae testimoniis, in quibus abique ulla limitatione aut restrictione promittitur vere contritis remissio omnium peccatorum: Ezechiel. 18. *Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Et statim subdit: *Numquid voluntatis vestra est mors impij, dicit Dominus Deus, & non sic convertitur a viis*

a viis suis, & vivas? Et cap. 33. *Vivo ego dicit Dominus, nolo mortem impij, idest nullius impij volo mortem, quaecumque impietate fuerit reus.* Item de sacramento penitentiae Joann. 20. absolute & sine ulla limitatione asseritur: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Et Matthaei 18. *Quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in caelo.* Et cap. 19. Christus ait Petro: *Non dico tibi sepius, sed sepe sepius sepius: hoc est in quantumcumque numero fuerint peccata, remittenda esse per potestatem traditam sacerdotibus in sacramento penitentiae.* Idemque significatur in Parabola filii prodigi, qui post multa crimina in se reversus, veniam a parente consequutus est. Unde Chrysologus serm. 3. *Delicta non videt vis amoris, & ideo pater peccatorum redemit osculo, clausit amplexu.* Certe si abscessimus, si substantiam patris totam luxuriose dispersimus, si quid unquam commulsumus facinoris & delicti, si ad impietatis praeruptum rotam, totam viciniam ad ruinam, surgamus aliquando, & ad talem patrem, tali invitati redeamus exemplo.

Probatur secundo conclusio ex decretis Conciliorum, nam in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. Firmiter de summa Trinit. sub finem, & in Trident. sess. 14. can. 1. sine exceptione asseritur, fideles, post Baptismum in peccatum prolapsum, per veram penitentiam posse semper reparari, & hoc sacramentum inlicitum fuisse pro ipsis Deo reconciliandis, quoties in peccatum post Baptismum incididerint. Item in decreto dist. 1. de penitentia cap. Nemo, desumpto ex Ambrosio lib. 1. de poenit. cap. 1. sic dicitur: *Deus autem nullum crimen excipit, qui peccata omnia donavit.*

Tertio probatur, quia opposita sententia derogat non solum divinae fidelitati, ut ostensum est, sed etiam paginare videtur cum summo illo amore, quia sic Deus dicitur mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, Joann. 3. & quo proprio filio non spernit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, ad Rom. 8. Nam quo pacto pro nobis omnibus tradidisset illum, ut omnis qui in eum crederet, non periret, si non omnia peccata possent per fidem & conversionem in Christum deleri? Valde etiam derogat copiosa redemptioni Christi, a qua nullus mortalium, quantumcumque peccator excluditur, & ad quam pertinet ut sit universalis redemptio omnium peccatorum, juxta 1. Joann. 2. *Si quis peccaverit, hoc est quocumque genere peccati* Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum, & ipse est propitiatus pro peccatis nostris; ut non pro nobis autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Item, Vincetur quodammodo Deus ab homine, si homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere non vellet, ut ait S. Thomas hic artic. 1. in corpore. Unde Novatianorum & Montanistarum error, multum derogat misericordiae Dei, de quo dicitur Joel. 2. quod benignus & misericors est, & pater, & multa misericordia, & praesentibus super malitia, quod ad praesentiam bonitatis divinae peccatori parentis quidam Interpretes referunt; nempe ut praesentibus eo sensu dicitur, quo excellens: Graece porro est *παρρησιάζομαι ταις κακαίαις*, id est super malitiis peccatis: quod sic explicat ibi Hieronymus, *ut si non egerimus penitentiam super peccatis, ipsum quoque comminationis pavorem, & mala quae comminatio est non inferat, neque mutatione sententiae ipse mutetur.* Quod intelligi debet de mutatione extrinseca, & ex parte effectuum quos ad extra producit: Deus enim per nostram penitentiam non mutat intrinsece; sed tota mutatio tenet ex parte nostri; quavis de nostra ad Deum conversione perinde loquamur, ac si Deus ad nos converteretur. Non secus ac si qui fune marinae petrae injecto, qua per illum & seipsum & naviculam ad rupem attrahunt, ob impetum ejus rei, non se putant ad rupem accedere, sed rupe pullatim ad seipsum appropinquare. Quo exemplo utitur Simplicianus in cap. 38. Eucheridii Episcopi quaest. 3.

Contra istam conclusionem, praeter testimonia ex capite 6. & 10. Epistolae ad Hebraeos, 2. Novatianis opposita, & disp. 1. artic. 1. explicata, obijciunt primo quod Eusanus non invenit penitentiae locum, licet cum lacrymis quaesivisset eam: ad Hebraeos 12. & Antiochus penitens misericordiam consecutus non fuerit, a Machab. 9.

Sed respondeatur cum D. Thoma hic artic. 1. ad 1. quod Eusanus non vere penituit, quod patet ex hoc quod dicit, *Veniens lacrimis pariter me, & occidam Jacob fratrem meum.* Similiter etiam nec Antiochus vere penituit, dolebat enim de culpa praeterita, non propter offensam Dei, sed propter infirmitatem corporalem quam patiebatur.

Dicit etiam potest, prioris loci sensum esse, non potuisse Eusanum lacrymis suis efficere, ut patrem suum Isaac penitenter benedictionis datae Jacob, cujus retractionem consernatus & rugiens postulabat, Genes. 27.

Obijciunt secundo: Christus Matthaei 12. Marci 3. & Lucae 12. ait, peccatum in Spiritum Sanctum nunquam remitti, neque in hoc saeculo, neque in futuro, & 1. Joann. 5. sic dicitur: *Est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis, quia scilicet non potest remitti:*

Ergo sunt aliqua peccata, pro quibus nulla sufficiens est penitentia.

Ad primam respondeo, peccatum in Spiritum Sanctum 10 vocari illud quod committitur scienter & pateatur contra divinitatem, ut colligitur ex toto proposito Christi. Pharisaei enim quos acculat peccati in Spiritum Sanctum, nihil aliud dixerant, quam eum in Beelzebub principe demoniorum ejicere demonia, quod erat negare divinitatem Christi. Et ex Marco cap. 3. qui hoc locum magis exposuit, reddens rationem cur Christus ita respondisset, quia (inquit) dixerant, *Spiritum immundum habet.*

Quaerit aliquis, cur ergo vocatur peccatum in Spiritum Sanctum, cum dictum sit contra divinitatem totam, praesertim autem Christi? Respondeo dici tale per attributionem, non quod non sit contra Patrem & Filium, sed quia peccatum quod committitur contra divinitatem quantum nobis remittit peccata, committitur contra bonitatem, quae est maxima causa cur nobis peccata remittuntur, & quia bonitas tribuitur Spiritui Sancto, vocatur peccatum in Spiritum Sanctum. Cur vero illud dicitur irremissibile, explicat S. Thomas 2. 2. qu. 14. art. 3. his verbis: *Sicut aliqui morbus dicitur incurabilis secundum naturam morbi, per quem solitur id per quod morbus potest curari, puta cum morbus tollit virtutem naturam, vel inducit febrem tibi vel medicina, licet talem morbum Deus curare: Ita etiam peccatum in Spiritum Sanctum dicitur irremissibile secundum suam naturam, in quantum excludit ea per quae fit remissio peccatorum (nimirum auxilia divina gratiae, quorum largitio specialiter Spiritui Sancto tribuitur) Per hoc tamen non pracluditur via remittendi & sanandi omnipotentis & misericordiae Dei, per quam aliquando tales quasi miraculose spiritualiter sanantur.* Unde idem est hoc peccatum non remitti, ac difficile remitti; quod enim difficile sit, impossibile moraliter reputatur. Addit Sanctus Doctor hic artic. 1. ad 3. dici hoc peccatum irremissibile in hoc saeculo, & in futuro, quia puniatur in hoc saeculo, & in futuro.

Ad secundum respondeo cum D. Augustino lib. 1. Retr. cap. 19. & Beda in locum citatum Epistolae D. Joannis, ibi sermonem esse de peccato impoenitentiae finalis, quod specialiter vocatur peccatum ad mortem: quia & cum morte temporali conjungitur, & in allibiliter adjuvandum habet mortem aeternam: De quo peccato dicit Joannes, *Non pro illo dico ut roget quis, quia extenditur extra statum viae, in quo de lege ordinaria non fit remissio.* Vel, ut alii volunt, per peccatum ad mortem, intelligitur peccatum aliquod gravissimum, a quo homines rarissime & difficillime convertuntur; pro quo non prohibetur absolute ut nullus oret, sed ut non quicumque, sed aliquis magne sanctitatis vir; cum enim tale delictum gravissimum sit, magno eget deprecatore. Unde Augustinus loco citato docet de nullo quamvis pessimo in hac vita esse desperandum, *Quia pro illo (inquit) non imprudenter oratur, de quo non desperatur.* Tertio idem Sanctus Doctor serm. 59. de tempore interpretatur peccatum ad mortem, infidelitatem; non quamlibet, sed ejus qui ante fuisse Christianum; nam qui Christianus est, etiam ipse peccator fit, adhuc est quodammodo vivus; qui autem fidem deserit, omnino mortuus est, & sibi omnem spem salutis praecidit. Propterea Joannes tanquam pro homine desperato dicit non esse orandum.

ARTICULUS II.

Utrum peccatum mortale sine penitentia deleri nequeat, nec unum peccatum remitti sine alio?

Dico primo regulariter & per se loquendo, ad remissionem peccatorum mortalium extra sacramentum, requiri in adultis actum penitentiae formalem, nimirum contritionem, qui doleat de peccatis commissis. Ita Divus Thomas hic art. 2. ubi dicit ad remissionem omnem requiri (scilicet regulariter) quod voluntas detestetur peccatum, cum proposito emenda, quod pertinet ad penitentiam formalem. Idque constat manifestissimis Scripturae testimoniis, quibus asseritur non dimitti peccatum absque penitentia: Eccli. 4. *Si penitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini.* Lucae 13. *Nisi penitentiam egeritis, omnes simul peribitis.*

Extat etiam definitio Tridentini sess. 14. cap. 1. sic dicitur: *Fuit penitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui Baptismi sacramento ab eis peccassent.* Et rursum cap. 14. *Fuit quoque tempore (inquit) ad impetrandam veniam peccatorum, et contritionis motus necessarius.* Loqui autem Concilium de contritione formali liquet, tum ex ejus definitione, quam ibi tradidit; tum etiam quia loquitur de contritione ad sacramentum penitentiae necessaria, quam formalem esse debere nemo dubitat.

Ratio etiam suffragatur: Homo enim qui se convertit in Deum, non solum tenetur recedere a peccato, ut est malum

malum Dei, & quatenus opponitur bono divino, sed etiam debet recedere ab illo, ut est Dei injuria, & quatenus violat jus divinum; ratio enim naturalis postulat, ut qui injuriam intulit, de ea doleat, & in quantum fieri potest, eam compensare conetur: Sed dolor de peccato, ut est injuria Dei, & quatenus opponitur juri divino, pertinet ad poenitentiam, & non ad caritatem, quae solum habet detestari peccatum, in quantum est malum Dei, & prout bono divino contrarium, ut disputat. praecedenti art. 3. ostendimus: Ergo regulariter & per se loquendo ad justificationem adulti requiritur actus formalis poenitentiae.

14 Dico secundo, quod accidens, & in aliquo casu extraordinario, ad remissionem peccatorum sufficere poenitentiam virtualem.

Probat brevis conclusio, contra Melchiorum Canam, & Petram a Soto, existimantes ad justificationem & remissionem peccatorum, semper & indispensabiliter requiri contritionem, qua voluntas doleat de peccato, illudque detestetur. Si aliquis illi subito reperiret ad martyrium, ut non haberet tempus recogitandi peccata, & elicere actum caritatis, vel etiam actum attritionis cum actuali martyrio, reciperet gratiam, & justificaretur: Tum quia, ut in Tractatu de Baptismo disputat. 1. artic. 7. ostendimus, passio pro Christo suscepta, obtinet vim baptismi, & confert gratiam ex opere operato: Tum etiam quia actus caritatis, cum sit actus amicitiae, habet nequit sine gratia; amicitia enim requirit mutuum amorem; amor vero erga nos, in ordine ad finem supernaturalem, nequit esse sine gratia sanctificante, ut in Tractatu de gratia disputat. 2. artic. 1. demonstravimus; unde si aliquis in peccato existens, ex oblivione omnino ingulsiibili existimat se nullum habere peccatum mortale, & actum caritatis elicat, sine dubio ei remittetur peccatum, & justificabitur sine ullo actu formalis poenitentiae, per solam virtualem poenitentiam in actu caritatis tantquam in aliquo eminentiori contentam: Caritas enim operatur multitudinem peccatorum, ut dicitur 1. Petri 4. Et 1. Joanni 4. Qui manet in caritate, in Deo manet: Non ergo ille qui elicat actum dilectionis super omnia, manet in peccato, alias haberet tunc duos ultimos fines, nempe Deum, ratione caritatis, & creaturam, ratione peccati mortalis; quod implicat, ut in Tractatu de ultimo fine disputat. 1. artic. 6. ostensum est.

15 Ad id non esse impossibile, posse peccatorem actum dilectionis Dei super omnia elicere, subindeque justificari; non tantum si martyrium subeat, aut peccatorum obligatio sit, aut non advertat ad eorum detestationem, sed etiam licet de illis cogitet si tunc non urgeat necessitas exercendi formalem actum contritionis, nec instet praecipuum procurandi justificationem per poenitentiam formalem. Nam si formalis poenitentia non est pro illo instanti necessaria ex praecipuo, nulla est ratio cur sine illa nequeat actus formalis dilectionis exerceri: Atqui non consistit quod sit ita necessaria ex praecipuo, ut debeat adhiberi quotiescumque quaeritur peccatorum remissio; praecipuum enim poenitentiae (ut communiter docent Theologi) non obligat statim post peccatum commissum, aut aliquo tempore determinato, nisi sit extrema necessitas, ut quando imminet periculum mortis, aut obligatio recipiendi vel administrandi aliquod sacramentum: Ergo, &c. Si tamen nollet peccator conteri, & praecipuum contritionis pro illo instanti urgeret, neque sine gravi peccato ulterius differri posset, tunc peccator verum Dei amorem super omnia habere non posset, nisi haberet formalem poenitentiam, & dolorem de peccato, quia repugnat aliquem verum Dei amorem super omnia habere, nisi habeat voluntatem implendi omnia ejus praecipua, quando urget eorum obligatio, juxta illud Christi ad Discipulos Joann. 14. Si diligitis me, mandata mea servate.

16 Ex dictis in hac conclusione intelliges, quod quando poenitentia dicitur necessaria necessitate medi ad salutem, hoc debet intelligi de poenitentia formali aut virtuali, nonvanquam enim, ut ostendimus, ad justificationem & salutem sufficit sola poenitentia virtualis, nimirum attritio, cum actuali martyrio, vel actus caritatis, in quo tamquam in aliquo eminentiori tota virtus & efficacia poenitentiae continetur, ideoque virtualis poenitentia dicitur.

Dico tertio, de potentia Dei absoluta peccata remitti possunt, absque ullo actu poenitentiae tam formalis quam virtualis. Ita ex Thomista docent Ledesma, Nugno, & alii, contra Petrum Soto, & Dominicum Soto, id repugnare existimantes.

17 Probat primo conclusio: Potest Deus peccatorem dormientem, ac proinde nullum poenitentiae formalis aut virtualis actum efficientem, justificare, infundendo gratiam & caritatem: Atqui in tali casu peccata remitterentur: Ergo de potentia Dei absoluta peccata remitti possunt absque ullo actu poenitentiae tam formalis quam virtualis. Minor constat: nam gratia & caritas ex natura Dei

repugnant cum peccato, quia habent effectus formales oppositos; gratia enim reddit hominem Dei amicum, & ipsi gratum & acceptum, & caritas ipsum in Deum tantquam in ultimum finem convertit: At vero peccatum reddit hominem Deo exosum, & ejus inimicum, ab eoque ut ab ultimo fine ipse avertit. Major autem probatur: Tum quia actus poenitentiae formalis aut virtualis, non est forma justificans formaliter hominem, sed tantum dispositio ad formam justificantem, scilicet gratiam, ut in Tractatu de justificatione disputat. 1. artic. 3. contra Vasquez ostendimus: Deus autem potest de potentia absoluta producere & communicare formam sine dispositionibus, ut patet in naturalibus. Tum etiam, quia Deus in sacramento Baptismi de facto infundit gratiam parvulis sine ipsorum consensu, & absque ullo actu ab ipsis elicito: Ergo id quoque poterit etiam extra sacramentum, respectu adultorum.

Probat secundo conclusio: Potest Deus naturam hominis peccatoris assimilare ad suam personam, etiam ipso homine nihil operante, nec actum poenitentiae formalis aut virtualis efficientem: Sed in tali casu peccatum non maneret in illa natura sic assumpta: Ergo de potentia Dei absoluta potest tolli peccatum absque ullo actu poenitentiae tam formalis quam virtualis. Major constat, Minor etiam est manifesta: Tum quia repugnat peccatum esse in homine qui est Deus, sic enim Deus seu persona divina diceretur averfa a Deo, habendo humanitatem averfam per peccatum. Tum etiam quia si gratia habitualis est impossibilis cum peccato, quia est participatio divinae naturae, & sanctitatis increatae, a sortiori gratia unioinis, quae est ipsamet Dei natura, & sanctitatis increatae, expellit peccatum, & cum eo stare nequit. De quo fult in Tractatu de incarnatione disputat. 20. artic. 1.

Probat tertio conclusio: Deus potest hominem peccatorem elevare ad visionem beatificam; in hoc enim nullum videtur esse repugnans: Sed hoc ipso ille homo justificaretur & mundaretur a peccatis: Si enim peccatum non compatitur cum gratia, multo minus cum beatitudine, quae est gratia consummata, & perfecta unio cum Deo: Ergo sine poenitentia potest tolli peccatum.

Objicies primo contra istam conclusionem: D. Thomas hic artic. 2. ait quod impossibile est sine poenitentia remitti peccatum: Sed non loquitur ibi de potentia Dei ordinaria; Ergo vult non posse, etiam de potentia absoluta, remitti peccatum sine poenitentia. Minor probatur: si loqueretur de potentia ordinaria, nulla esset differentia quam ibi statuit inter poenitentiam ut est virtus, & inter poenitentiam ut est sacramentum; dicens impossibile esse remitti peccatum sine virtute poenitentiae, non autem sine sacramento poenitentiae. Sequela patet, quia etiam sine sacramento poenitentiae non potest remitti peccatum, de potentia ordinaria.

Respondet negando Minorem, & ad ejus probationem, ut nego sequelam; differentia enim quam ibi statuit D. Thomas, consistit in eo quod sine poenitentia ut est virtus, in nullo statu potest remitti peccatum, de via ordinaria, cum tamen sine sacramento poenitentiae possit in aliquo statu remitti, in illo scilicet qui fuit ante legem Evangelicam: Sicut (inquit) remisit Christus mulieri adulterae, ut legitur Joann. 8. & peccatrici, ut legitur Luca 7. quibus tamen non remisit peccata sine virtute poenitentiae.

Objicies secundo: Culpa est malum voluntarium: Ergo non potest tolli, nisi voluntate mutata.

Respondet, concessio Antecedente, distinguendo Consequens: nisi voluntate mutata, per infusionem habitus gratiae & caritatis, concedo. Per actum poenitentiae, nego. Si enim Deus peccatorum dormientium habitum gratiae & caritatis infunderet, hoc ipso illum justificaret, & peccati maculam ab eo tollerret, hoc macula peccati in privatione gratiae habitualis consistit, ut in Tractatu de peccatis disputat. 8. artic. 3. ostensum est, & impossibile sic remanere privationem cum forma opposita.

Dices: In eo casu tolleretur quidem macula peccati, ut est quid physicum, non vero ut est quid morale & voluntarium: Ergo non tolleretur ut habet rationem peccati habitualis.

Respondet, negando Antecedens, nam quando aliqua sunt, etiam nobis necessitibus, in nostram utilitatem, censentur virtualiter se interpretative eis consentire, atque adeo talis peccator dormiens, censentur virtualiter & interpretative infusio habitus gratiae & caritatis, subindeque destructionis macula peccati, seu peccati habitualis, consentire; unde statim atque exiratus esset, aut intra breve tempus, eliceret actum contritionis & caritatis; quia hoc ad suavem Dei providentiam pertinet, quae non vult destrudere naturas rerum.

Objicies tertio: Implicat peccatum remitti adulti, nisi libere convertatur in Deum: Sed non potest libere converti in Deum, sine actu poenitentiae formalis aut virtualis: Ergo nec ipse peccatum remitti, sine formalis aut virtualis poenitentia. Major probatur: Non potest libera averfio a Deo tolli, nisi per liberam conversionem in Deum:

Deum: Sed peccatum adulti est libera averfio a Deo: Ergo non potest peccatum remitti adulti, nisi libere convertatur in Deum.

25 Respondet distinguendo Majorem, nisi libere convertatur in Deum, actus, vel habitus, concedo. Actus semper, nego. Sicut enim averfio a Deo, quae in peccato habituali reperitur, non est nisi habitualis (actualis enim cum peccato actuali transit) ita & per conversionem habitalem ipsi oppositum potest tolli: talis autem conversio habitualis fit per habitus gratiae & caritatis a Deo infusus, unde ad illam actus poenitentiae formalis aut virtualis non requiritur.

26 Dico quarto, poenitentiam ita remittere omnia peccata, ut non possit, etiam de potentia absoluta, unum remitti sine alio: Ita D. Thomas hic artic. 3. & Thomista communiter, contra Scotum, Suarez, & alios, existimantes, Deum posse remittere peccata, per solam extrinsecam condonationem, absque infusione gratiae, & sine ulla intrinseca hominis mutatione, quos in Tractatu de justificatione disputat. 1. artic. 4. fute impugnavimus. Unde ex principis ibi statuitur probatur brevis nostra conclusio. Non potest Deus, etiam de potentia absoluta, in statu elevationis naturae humanae ad ordinem supernaturalem, remittere peccatum, nisi infundendo gratiam: Sed non potest, etiam de eadem potentia, gratia simul stare cum aliquo peccato: Ergo non potest, etiam de potentia absoluta, remitti unum peccatum sine alio. Major loco citato, §. 4. fuit probata. Minorem etiam ibidem artic. 5. variis rationibus demonstravimus: unde ad praedictum de justificatione Tractatum, Lectorem remittimus, ne eadem hic inutiliter repetamus.

ARTICULUS III.

An contritio perfecta semper habeat conjunctam remissionem peccati mortalis, etiam ante receptionem actualium sacramentorum?

27 Artem negantem tenent aliqui recentiores, existimantes contritionem caritate perfectam, non semper, in uno nec frequenter, annexam habere remissionem peccatorum ante susceptionem sacramenti, nisi in articulo mortis, & in casu necessitatis, in quo nequit poenitens adire Confessionarium. Quam sententiam docuit Sylvius in editione prima Tractatus de poenitentia, facta Duaci anno 1618. sed postea in tertia editione ejusdem operis, eam retraxit, seu correxit, dicens se id non intellexisse de contritione perfecta, sed de imperfecta, quae communiter attritio appellatur, & quae ante susceptionem sacramenti non avertit secum gratiam justificandam & remissionem peccatorum. Quam sententiam docuit etiam ille Doctor, & de Schola Thomistica optime meritis, hanc retraxit & defendit, cum ea nedum omnibus Scholasticis, sed etiam variis Scripturae, Conciliorum, & SS. Patrum testimoniis, quae non Summorum Pontificum decretis, aperitissime contradicat, ut patebit ex dicendis assertione sequenti.

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur: Contritio perfecta, quae peccata detestatur propter Deum summe dilectum, statim infallibiliter secum avertit remissionem omnium peccatorum.

28 Probat primo ex Scriptura & SS. Patribus, dicitur enim Isaie 30. juxta versionem Septuaginta: Cum reversus ingemueris, tunc salvus eris. Ubi notanda est particula tunc, quae significat nullam interponi moram inter reversionem peccatoris, per contritionis genitum, & salutem ejusdem, per justificationis gratiam collatam, ut interpretantur SS. Patres, nam Leo Papa Episc. 91. ad Theodor. sic ait: Misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora desinere: apud quem nullas paritur venis moras vera conversio, dicens Spiritus Dei per Prophetam, cum ingemueris, tunc salvus eris. Item Caelstinus Papa in Epistola ad Episcopos Galliae cap. 2. Vera (inquit) conversio mentis pariter, quam tempore mendanda est, dicens Propheta, si conversus fueris, salvus eris. Unde 2. Regum 12. vix David ad Deum per poenitentiam conversus profert duo verba: Peccavi Domino, cum statim audit a Nathan: Dominus quoque transiit peccatum tuum. Ubi nota non dixisse Prophetam: Dominus transiit peccatum tuum, de futuro, sed transiit, de praeterito: ut significaret, statim ad eum contritionis sequentem fuisse peccati remissionem. Quod alludens ipse David, Psalm. 31. sic ait: Dixi confitebor adversum me injuriam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. In quem locum Augustinus loquens in persona Davidis: Confitebor (inquit) mea ad non dandum venere, & Deus audivit vocem cordis mei. Vox mea in ore nondum erat, & auris Dei jam in corde erat. Addit Proth. Goner, Tom. V.

pheta: Pro hac (id est, proasti Hebraica, propter hoc) orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno: ut nimirum similiter veniam peccatorum statim obtineat, & resurgat statim per contritionem, si labatur. Quod diximus de contritione, idem de caritate dicendum est; cum enim actus caritatis totam vim & efficaciam contritionis eminenter contineat, statim animam purgat ab omnibus peccatis. Unde Chrylостomus homil. 7. in 2. ad Timoth. post medium: Sicut ignis ubi solvam occupaverit, omnia purgare consuevit, ita & caritatis fervor quocumque incidit, omnia permittit, atque perumpit, quae divitiarum segetem demolluntur, emundatque humum suscipiendis atque juvenalis alic seminibus. Pergit: Ubi caritas est, omnia sublata sunt mala. Et intra: Plenitudo legis est caritas: cuncta nempe scelera quae pacem perturbant, ubi caritas fuerit, solvantur.

Probat secundo Conclusio ex Tridentino sessio. 14. 29. caput 4. ubi dividit contritionem late sumptam, in eam quae est caritate perfecta, id est quae procedit ex motivo caritatis, quae stricte & magis proprie contritio dicitur: & in eam quae imperfecta est, diciturque attritio, procedens ex motivo turpiditatis peccati, aut metu gehennae, & hoc inter eas ponit discrimen, quod quando contritio est caritate perfecta, hominem Deo reconciliat, priusquam sacramentum poenitentiae actus suscipiatur, tamen non sine voto sacramenti, in ipsa contritione incluso: contritio vero imperfecta, siva attritio, non potest per se & sine sacramento, perducere peccatorem ad justificationem, sed tamen ad gratiam in sacramento poenitentiae obtinendam disponit. Quae doctrina Concilii cum Adversariorum sententia directe pugnat videtur.

Probat tertio ex Balla Pii V. & Gregorii XIII. 30. contra Michaelen Bajam, hujus erroris Auctorem in ea enim damnatur haec propositio Baji numero 67. Per contritionem, & cum caritate perfectam, & cum voto suscipiendi sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione sacramenti: Et ista num. 31. Caritas perfecta & sincera, quae est ex corde puro & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechismis, quam in poenitentibus, potest esse sine remissione peccatorum. Item haec num. 32. Caritas illa quae est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

Nec valet quod aliqui respondent, nempe in his propositionibus Pontifices solum damnare: posse habitalem caritatem stare cum peccato. Nam Bajus quem damnare intendunt, in citatis propositionibus loquitur praecipue de caritate actuali, de ea enim caritate loquitur, quae ut dispositio praerequitur ad remissionem peccatorum in sacramento obtinendam, ut constat ex propositione 67. Sed haec est actualis, cum ad sacramenta suscipienda non disponatur per habitus, sed per actus: Ergo loquitur de caritate actuali. Item loquitur de caritate, quae lex & praecipua adimplentur, ut liquet ex propositione 32. Haec autem non est habitualis, sed actualis, cum non per habitus, sed per actus, praecipua adimplentur: Ergo, &c.

His accedit Catechismus Romanus, qui de sacramento 33. poenitentiae §. Sed quoniam, docet contritionem statim peccata remittere, hominemque Deo perfecte reconciliari: Quin etiam statim, ut eam meritis nobis concepit, peccatorum remissionem nobis a Deo tribui. Idemque ibidem confirmat, tum ex verbis Psalmista supra relatis: Dixi, confitebor adversum me injuriam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Tum exemplo decem leprosum, qui Luca 17. a Christo ad Sacerdotes missi, ut a lepra mundarentur, mundati sunt, antequam ad illos pervenirent. Ex quo colligit, eam vim esse contritionis, ut illius beneficio, omnium delictorum veniam statim a Domino impetremus, etiam antequam perveniamus ad sacramentalem absolutionem.

Probat quarto conclusio ex duplici usi Ecclesiae, 33. qua primo permittit ut peccatores sibi consci peccati mortalis, accedant ad sacramenta, etiam illa quae vivorum appellantur, quia supponunt statim gratiae: dummodo praemittant actus contritionis, excepta Eucharistia, de qua tamen id etiam permittit in casu necessitatis: Ergo Ecclesia supponit eos per contritionem justificari, sine sacramento poenitentiae. Item Summi Pontifices indulgentias saepe concedunt solis contritis, & non confessis: Ergo haec concessione supponunt, posse peccatores per solam contritionem consequi remissionem peccatorum, & statim gratiae, qui necessarius est ad fructum indulgentiarum percipiendum.

Demum suaderi potest conclusio quatuor rationibus, 34. Prima est: Contritio est ultima dispositio ad gratiam sanctificantem, quam ex natura rei & necessario comitatur: Sed gratia est impossibilis cum peccato, saltem de lege Dei ordinaria: Ergo contritio secum desert infallibiliter remissionem omnium peccatorum, nec ad illam obtinendam, absolutionem Sacerdotis expectat.

35 Secunda est: Caritas est perfecta amicitia inter Deum & hominem, ut docet D. Thomas 2. 2. quest. 27. art. 1. & nos fufe ostendimus in Tractatu de virtutibus Theologicis; unde impossibile est quod peccator actum caritatis eliciat, nisi ex parte Dei respondeat actus amicitie erga illum, juxta illud Proverb. 8. *Ego diligentes me dilige*: Sed amor Dei erga hominem, infallibiliter adjuvandum habet remissionem omnium peccatorum: Tum quia talis amor nequit esse sine gratia habituali, quae cum peccato incompatibilis est: Tum etiam, quia talis amor reddidit hominem Deo gratum & acceptum, quod non possit praestare, nisi haberet infallibiliter adjunctam remissionem omnium peccatorum, cum peccatum reddat hominem Deo exotum & abominabilem: Ergo actus caritatis adjunctam habet infallibiliter remissionem omnium peccatorum.

36 Tertia ratio: Deus non minus pronus est ad praeiudicium, quam ad puniendum: Ergo sicut nulla interposita mora, statim post peccatum auferitur a iusto iustitia; ita nulla interposita mora, statim post contritionem restituitur peccatori iustitia seu gratia iustificans, quae fuerat per peccatum sublata, subindeque ipsi remittuntur peccata, quae cum tali gratia & iustitia incompatibilia sunt.

37 Quarta ratio: Contritio non minorem habet virtutem in lege Evangelica, & post institutionem sacramenti poenitentiae, quam habuerit in lege naturae, & in lege Moisaica, ante hujus sacramenti institutionem: Sed in lege naturae, & in lege Moisaica, contritio habebat vim statim iustificandi & remittendi peccata; tunc enim nullum erat sacramentum, quod redderet de attrito contritum: Ergo contritio eadem virtute pollet in lege Evangelica, subindeque ad obtinendam remissionem peccatorum; Sacerdotis absolutionem non exspectat.

§. II.

Solvuntur objectiones.

38 Obijcies primo. Christus Lucae 7. postquam asseruit Magdalenam dilexisse multum, ait: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*: Ergo praecedit tempore dilectio remissionem peccatorum, subindeque non eodem instanti quo est dilectio, vel contritio, est peccatorum remissio.

39 Respondo cum Bellarmino libro 2. de poenitentia capite 14. Verba ista Christi de Magdalena non cogere nos debent dicimus, illo ipso tempore peccata fuisse remissa, nisi illi dimissa, quo verba ista Dominus pronuntiavit; nam etiam postea interfecto aliquo temporis spatio, iterum Christus ait: *Remittuntur tibi peccata tua*, &c. Nec tamen debemus dicere his eadem peccata fuisse remissa: Verba igitur Domini: *Remittuntur ei peccata multa*, &c. nihil aliud significat, nisi magnam dilectionem causam fuisse magne indulgentiae, & ut Sanctus Gregorius ait homil. 33. in Evangel. magnum rubiginem peccati, magno caritatis igne fuisse purgatum. Addunt aliqui, Christum verbis istis confirmasse antea factam curationem in instanti dilectionis & contritionis: Sicut cum Marci 5. dixit mulieri quam jam sanaverat a fluxu sanguinis: *Ego sana a plaga tua*, eo verbo eam non curavit, sed curationem iam factam confirmavit.

40 Obijciunt secundo illud D. Augustini Tract. 13. in Joann. *Quantumcumque Cathecumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis suae portat. Non illi dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum. Quomodo non caruit populus Israel populo Aegyptiorum, nisi cum venisset ad mare rubrum, sic nec presertis peccatorum nemo caret, nisi cum ad fontem Baptismi pervenerit*. Sed par ratio est, ut peccata post Baptismum commissa non remittantur, antequam perveniatur ad sacramentum poenitentiae: Ergo &c.

41 Respondeo, D. Augustinum intelligi posse primo de eo quod communiter fit, quia nimirum pauci Catechumeni habent ante Baptismum actum perfectum contritionis, ideoque committunt, & fere omnes, manent in peccatis, donec baptizentur. Vel secundo intelligi posse de perfecta remissione peccatorum, quoad culpam, & quoad poenam integram, quam non habent ante Baptismum, tamen si contriti sint; quamvis enim per contritionem liberentur a reatu culpe, manet tamen communiter aliquis reatu poenae. Tertio dici potest cum Bellarmino supra citato, Augustinum ibi loqui de Catechumenis, qui ad Baptismum accedere negligunt: hi enim ne quidem verum votum Baptismi habere possunt. Colligitur vero haec responsio ex ipso textu, ait enim: *Ne quis arrogans, eo quod habeat abundantiam alicujus gratiae designetur baptizari Baptismo Domini*: post quae statim subdit; *Quantumcumque enim Catechumenus proficiat &c.*

42 Obijcies tertio, si sola contritio peccata delet, hominemque justificat, cur Tridentinum sess. 13. c. 7. ad Eucharistiam digne suscipiendam, praeter contritionem, sacramentum requirit confessionem, cum satis sit ad illam accedere in statu gratiae, per contritionem obtenta?

Respondeo: Merito Concilium ad dignam susceptionem Eucharistiae non esse contentum sola contritione in eo qui conficius est peccati mortalis, sed requirere insuper sacramentalem confessionem, propter reverentiam tanto sacramento debitam; cum enim incertum valde sit, an semper peccator attingat illam contritionis perfectionem, quae ad justificationem extra sacramentum requiritur, ob maximam difficultatem quam in se continet, merito Concilium, ob reverentiam tanti sacramenti, certiorem viam statuit, ut fideles per sacramentalem confessionem, in qua minor dolor requiritur, iustificati, ad hoc sacramentum accederent.

ARTICULUS IV.

In quo genere causa contritio expellat peccatum?

IN hujus difficultatis resolutione varia sunt Auctorum placita: Valquez enim existimans actum contritionis non dispositive, sed formaliter ad justificationem concurrere, consequenter asserit, contritionem non dispositive, sed formaliter concurrere ad expulsiorem peccati. Scotus vero & ejus Discipuli docent contritionem dispositive solum, non vero effective concurrere ad remissionem peccatorum mortalium. Ex Thomistis Soto & Nugno causalitatem effectivam, tam physicam quam moralem in ordine ad expulsiorem peccati, contritionis arribuunt. Alii vero Discipuli D. Thomae admittunt quidem efficientiam moralem in ordine ad illum effectum, sed physicam negant.

§. I.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

DEO primo, contritionem non concurrere formaliter, sed tantum dispositive, ad expulsiorem peccati. Probatur primo ex Tridentino sess. 14. cap. 4. dicente: *contritionis motum preparare ad remissionem peccatorum, si conjunctus sit cum veritate divina misericordiae*. Quibus verbis aperte docet contritionem esse dispositionem ad remissionem peccatorum: Sed forma non potest esse dispositio ad seipsam, cum inter dispositionem & formam exerceatur aliqua causalitas, subindeque inter illas reperitur realis distinctio: Ergo contritio non concurrat formaliter ad remissionem peccatorum.

Probatur secundo, illud solum expellit formaliter peccatum habituale ab anima, quod ipsi formaliter opponitur: Sed contritio non opponitur formaliter peccato habituali, cum enim illud consistat in privatione gratiae habitualis, non in Tractatu de peccatis disp. 8. art. 3. ostendimus, sola gratia habitualis ipsi opponitur formaliter: Ergo contritio non expellit formaliter peccatum habituale ab anima, sed tantum dispositive.

Probatur tertio: Eo modo concurrat contritio ad remissionem seu expulsiorem peccati, quod concurrat ad justificationem peccatoris: Atqui non concurrat formaliter ad justificationem impii, sed tantum dispositive: Ergo nec ad remissionem seu expulsiorem peccati. Major patet, justificatio enim remissionem seu expulsiorem peccati importat. Minor vero in Tractatu de justificatione disp. 1. art. 3. & 4. variis rationibus contra Valquez demonstrata fuit, quae ibidem videri poterunt, sicut & argumenta Valquez, quae ibi soluta sunt.

Dico secundo, contritionem in genere causae efficientis moralis, non vero physicae, expellere peccatum mortale.

Prima pars manifesta videtur: Contritio enim per modum satisfactionis & compositionis ad remissionem peccati concurrat: Atqui satisfactio pertinet ad genus morale, quia respicit peccatum sub ratione debiti remittendi, & offensae expiandae, quod tum fit secundum moralem estimationem, & exigentiam juris, non secundum aliquam physicam actionem destruendam ipsum debitum, ut videndum est in satisfactionibus humanis: Ergo contritio in genere causae efficientis moralis concurrat ad remissionem peccati.

Dices, si peccatum remitteretur a Deo intuitu satisfactionis, non remitteretur mere gratis, atque adeo justificatio non esset pure gratuita, contra illud Apostoli ad Roman. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius*.

Respondeo quod licet peccatum, prout est malum hominis, remittatur mere gratis a Deo gratiam infundente, tamen prout est malum Dei, & ejus offensae, non remittitur mere gratis, si ly gratis, excludat satisfactionem, bene tamen fit excludat tantum meritum.

Secunda vero pars conclusionis, quam Soto & Nugno negant, existimans contritionem effective physice concurrere ad remissionem peccati, haec ratione suadetur. Nulla causa efficiens, physice expellit aliquam formam, nisi producendo aliam, quae formaliter expellit illam: Sed poenitentia seu contritio non producit effective formam, expellentem formaliter peccatum: Ergo neque

que effective physice illud expellit. Major est certa, quia expulso seu corrupto est effectus secundarius agentis, non primarius, siquidem corrumpere est destruere, sed primo & per se facit, & ex consequenti destruit, quia si solum destrueret, nihil efficeret. Minor vero probatur: Forma expellens peccatum habituale, est gratia habitualis in essentia animae residens, ut patet ex dictis in secunda probatione praecedentis conclusionis: Sed poenitentia, seu contritio non producit effective gratiam habituale, illa enim fit a solo Deo effective & physice, ut in Tractatu de gratia disp. 1. artic. 1. ostensum est: Ergo poenitentia seu contritio non producit effective formam expellentem formaliter peccatum.

Dices, quod quamvis poenitentia seu contritio effective physice non producat gratiam, disponit tamen subiectum ut illi infundatur & unjatur, & consequenter physice expellit peccatum oppositum gratiae: sicut homo dicitur effective generare hominem, & expellere oppositam formam a materia, quia disponit illam ad recipiendam animam rationalem, licet illam non producat.

Sed contra: Homo generans, licet non producat animam, tamen physice unit illam materiam; poenitentia vero seu contritio non unit gratiam subiecto, haec enim ex potentia obedientialis animae a Deo educitur, & ipsa educatione ei per inherendum unjatur. Item gratia infunditur misericorditer & gratuito beneficio poenitenti, non vero ex debito naturali, sicut infunditur animae corpori disposito & organato: Ergo licet homo dicatur concurrere effective physice ad generationem hominis, & ad expulsiorem formae oppositae a materia, poenitens tamen non potest dici concurrere per contritionem effective physice ad productionem gratiae, & expulsiorem peccati.

§. II.

Solvuntur objectiones.

CONTRA hanc partem postea conclusionis alicuae fieri possunt instantiae, quae breviter hic proponenda & diluenda sunt, ut nihil remaneat insolutum. Obijciunt ergo primo D. Thomas hic art. 2. ad 3. dicit poenitentiam effective expellere omne peccatum, in quatuor operatur ad destructionem peccati: quotiescumque autem (inquit Nugno) loquitur D. Thomas de efficientia, intelligitur in genere physico, ut patet de Christi humanitate, & sacramentis, de quibus solum dicit D. Thomas quod efficienter causant gratiam, & tamen expliciter communitur a Thomistis de efficientia physica.

Secundo. Inter actum & habitum caritatis ex una parte, & habitum atque actum poenitentiae ex alia, debet quoad expulsiorem peccati assignari discrimen: Sed nullum est assignabile, si poenitentia & ejus actus non expellant efficienter physice peccatum; cum enim dilectio Dei supernaturalis non minus sit satisfactoria pro offensa, quam dolor elicitur a poenitentia, habitus & actus caritatis efficienter moraliter concurrunt ad illam expulsiorem, atque ac habitus & actus poenitentiae.

Tertio. Docent Thomistae committere 2. q. 24. art. 10. quod omne peccatum mortale expellit caritatem & gratiam, non solum efficienter moraliter, sed meritorie, sed etiam efficienter physice: Ergo cum sicut peccatum opponitur gratiae, ita contritio opponatur peccato, ipsum expellit efficienter physice.

Quarto. Qui effective physice causat ultimam dispositionem physicam ad expulsiorem peccati, & productionem gratiae, efficienter physice causat gratiam, & expellit peccatum: Sed poenitentia causat efficienter physice ultimam dispositionem ad gratiam, & expulsiorem peccati, scilicet contritionem: Ergo efficienter physice causat gratiam, & expellit peccatum. Minor est certa, Major probatur. Qui efficit ultimam dispositionem ad formam, censetur efficere ipsam formam: Ergo qui effective physice causat ultimam dispositionem ad gratiam, & expulsiorem peccati, efficienter physice causat gratiam, & expellit peccatum.

Ad primum dicendum quod quando Sanctus Thomas hic art. 2. ad 3. dicit poenitentiam effective expellere omne peccatum, manifeste loquitur de efficientia moralis, non vero de physica; subdit enim: *in quantum operatur ad destructionem peccati, prout est remissibile ex divina gratia, homine cooperante*. Operari vero sub destructionem peccati, prout est remissibile seu sub ratione remissionis, quae est condonatio, est solum effective moraliter illud expellere; quia remissio & condonatio, non physice, sed solum moraliter expellit peccatum; cum remissio & condonatio non fit actio physica, sed moralis, sicut satisfactio & compensatio.

Ad secundum, nego Minorem, & ejus probationem; actus enim caritatis ex proprio motivo solum habet diligere Deum super omnia, & consequenter odio habere

peccatum, non vero pro ipso satisfacere, saltem ex proprio motivo: at vero actus poenitentiae habet de se formaliter ex proprio motivo satisfacere pro peccato. Ad tertium, nego paritatem: disparitas est quod peccatum actuale producit in anima effectum oppositum gratiae, scilicet maculam, seu peccatum habituale, quod gratiae & caritatis privative opponitur; at vero contritio nullum effectum oppositum peccato producit in anima.

Ad quartum nego Majorem, & ad illius probationem. Distinguo Antecedens: Qui efficit ultimam dispositionem ad formam, censetur efficere ipsam formam, quando forma resultat ex tali dispositione, concedo Antecedens: sic enim in naturalibus, quia forma ignis verbi gratia resultat ex positione ultimae dispositionis, agens attingens per alterationem ultimam dispositionem, attingit etiam secundario ordine executionis ipsam formam. Quando forma non resultat ex illa dispositione, nego Antecedens, & Consequentiam: gratia enim non resultat ex actu contritionis, sicut forma ignis ex calefactione, cum enim per se petat infundi, non resultat ex nostris actibus qui ad illam disponunt, sed educitur a Deo ex potentia obedientialis animae, ut in Tractatu de gratia disp. 4. art. 2. ostensum est.

ARTICULUS V.

An remissa per poenitentiam culpa peccati mortalis, & poenitentia poenitentiae, maneat tamen aliquando reatus poenitentiae temporalis?

§. I.

Quibusdam praemissa veritas Catholica defenditur.

DUO ut certa & ab omnibus admittenda supponimus. Primum est, remissa culpa mortali per poenitentiam, de facto & semper remitti reatum poenitentiae aeternae: numquam enim remittitur culpa, nisi infundatur gratia: gratia vero ex Tridentino sess. 6. cap. 4. constituit hominem filium Dei adoptivum, subindeque heredem regni caelestis, juxta illud Pauli ad Rom. 8. *si autem filii, & haeredes*: Sed repugnat, saltem de lege ordinaria, ut aliquis sit haeres regni caelestis, & simul additus poenae aeternae, alioquin simul esset dignus vita & morte aeterna: Ergo repugnat, saltem de lege ordinaria, quod remissa per poenitentiam culpa peccati mortalis, remaneat in justificato reatus poenitentiae aeternae.

Secundo ut certum & indubitatum supponimus, aliquando saltem, videlicet per contritionem excellentem, qualis fuit in D. Paulo, & in B. Magdalena, tolli posse reatum poenitentiae temporalis, cum ipse debitum talis poenitentiae finitum sit, potest ab aliqua perfectissima satisfactione, atque adeo contritione, adequari, cum nullum sit finitum, quod ab alio finito exaequari non possit.

Difficultas ergo solum restat, quoad reatum istum poenitentiae temporalis, an aliquando saltem in justificato remaneat, remissa per poenitentiam in illo culpa peccati mortalis, & reatu poenitentiae aeternae? Lutherani enim & Calvinistae negant culpam remissa ullum unquam remanere reatum poenitentiae temporalis, luende in vindictam peccati praeteriti. Ex quo inferunt, nullum esse purgatorium, nulla sacrificia, nullas indulgentias pro delictis concedendas. Ut hic error confutetur, & veritas Catholica stabiliat & explicetur.

Dico breviter: Dimissa per poenitentiam culpa peccati mortalis, & poenitentiae aeternae reatu, peccatorem sepe remanere obnoxium poenitentiae temporalis luende, vel in hac vita, per actus satisfactorios; vel in alia, per supplicium purgatorij.

Conclusio est certa de fide, ac descripta in Tridentino sess. 6. cap. 30. his verbis: *si quis post acceptam justificationem gratiam, nullibi peccator poenitentem ista culpam remittit, & reatum poenitentiae aeternae deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus poenitentiae temporalis exolvendus, vel in hoc saeculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna caelorum aditus patere possit, anathema sit*. Item sess. 4. caput 8. sic habetur: *Sancta Synodus declarat, falsum omnino esse, & a verbo Dei alienum, culpam a Domino nunquam remitti, quin universa etiam poenitentia condonetur; perspicua enim & illustris in sacris literis exempla reperuntur, quibus praeter divinam traditionem hic error quam manifestissime vincitur*. Illa vero exempla, ut notatur in margine, habentur Genes. 3. ubi Adam mortem dicitur subisse propter peccatum inobedientiae, licet ante mortem obtinuerit peccati remissionem, fueritque de delicto suo eductus, ut dicitur Sapient. 10. Et Numer. 12. ubi soror Moysi ad illius orationem a peccato murmuris absolvitur, sed separari septem diebus extra castra jubetur. Item Numer. 30. ubi terram promissionis ingredi prohibetur Moyses, propter diffidentiam quamdam, licet ei remissa esset. Demum 2. Regum 12. David peccatum adulterii & homicidii ita remissum

